

Otázky ke SZZ z pedagogiky a psychologie (bakalářský stupeň studia, PŘF)

PEDAGOGIKA

1. Vědní obor pedagogika. Historický vývoj pedagogiky jako vědy. Vztah pedagogiky k ostatním vědám. Předmět, znaky a funkce pedagogiky. Prameny pedagogiky. Vztah pedagogické teorie a pedagogické praxe. Systém pedagogických disciplín. Význam pedagogiky. Aktuální problémy a otázky pedagogiky.
2. Faktory rozvoje lidského jedince – biologické faktory, prostředí, výchova.
3. Výchova – definice, pojetí, atributy, funkce, význam, podmínky. Intencionální a funkcionální působení. Sebevýchova.
4. Pedagogická teleologie – cíle výchovy v různých pedagogických koncepcích. Znaky dobrých cílů. Funkce, třídění, klasifikace a struktura výchovných cílů. Názory na současné cíle výchovy.
5. Výchovný proces – etapy, fáze a principy výchovného procesu.
6. Výchovné zásady a efektivita výchovného procesu (ekonomická a pedagogická).
7. Osobnost učitele a vychovatele. Požadavky kladené na osobnost učitele a vychovatele, společenská úloha učitele a vychovatele, aktuální problémy pedagogické profese. Typologie učitele. Vývoj profesní dráhy učitelů. Kázeň a autorita ve výchově. Možnosti reflexe a sebereflexe a problematika syndromu vyhoření u pedagogických pracovníků.
8. Vývoj vzdělávání učitelů základních a středních škol. Reformy učitelského vzdělávání, učitelský ústav, pedagogické gymnázium, pedagogická škola, pedagogická fakulta.
9. Osobnost vychovávaného jedince a determinace lidské psychiky (výchovný pesimismus, pedagogický utopismus, pedagogický optimismus, pedagogický realismus). Interakce vychovatele a vychovávaného.
10. Prostedí školy a klima školy. Činitelé školního prostředí. Varianty klimatu (školní klima, klima třídy, vyučovací klima, klima učitelského sboru). Typologie klimatu školy. Výzkum klimatu školy (třídy, výuky), výzkumné techniky a nástroje.
11. Stručný vývoj české základní a střední školy. Školní docházka, školní řád, školská reforma, školský zákon.
12. Úsilí o reformu školy v 1. polovině 20. století. Reformní návrh Václava Příhody a jeho realizace na pokusných školách. Souvislosti reformních snah se současnou transformací českých škol.
13. Klasické reformní školy. Inspirace alternativními pedagogickými systémy pro zefektivnění výchovného procesu (waldorfská škola, montessoriovská škola, jenská škola, freinetovská škola, daltonský plán).
14. Výchovné prostředky – instituce, metody, formy, pomůcky.
15. Rodina a rodinná výchova. Historické proměny rodinného soužití. Funkce rodiny. Typy problémových rodin. Problémy současné rodiny.

PSYCHOLOGIE

1. Psychologie jako věda – vznik, předmět zkoumání, základní pojmy (prožívání, chování, psychické procesy a stavy, introspekce, osobnost). Systém psychologických věd a jejich využití, přehled základních psychologických směrů a jejich hlavní předmět zkoumání – psychoanalýza, behaviorismus, humanistická psychologie, kognitivní psychologie, gestalt psychologie a jejich představitelé a stěžejní myšlenky.
2. Poznávací procesy a jejich charakteristika – percepce (vymezení, tvarové zákony, rozpoznávání, stálost vnímání, teorie vnímání), pozornost (vymezení, vlastnosti pozornosti) a paměť (fáze paměti, struktura paměti – ultrakrátka, krátkodobá a dlouhodobá, teorie zapomínání).

3. Poznávací procesy a jejich charakteristika – učení (teorie učení) a myšlení (druhy myšlení, inteligence).
4. Emoce (vymezení, dělení, vlastnosti a teorie emocí; základní a komplexní city a citové vztahy) a motivace (vymezení, motivy a jejich dělení, teorie motivace).
5. Vývojová psychologie a její předmět, metody vývojové psychologie, pojem vývojové změny, klasifikace vývojových změn. Zrání a učení. Představitelé vývojové psychologie.
6. Vývojová periodizace, příklady vývojových periodizací (Eriksonova psychosociální, Piagetova kognitivní, Freudova psychoanalytická, Kohlbergova morální).
7. Psychologická charakteristika dětství (novorozenecké, kojenecké, batolecí, předškolní a školní období - vývoj tělesný, kognitivní, emoční a sociální vývoj).
8. Zvláštnosti dětské psychiky (sugestibilita, labilita, egocentrismus, expresivní a adaptivní chování, negativismus, eidetismus, konkretismus, personifikace a jejich projevy) a vývoj dětské hry a kresby.
9. Psychologická charakteristika období dospívání – prepuberta, puberta, adolescence (tělesné změny, kognitivní, emocionální a sociální vývoj, vývoj identity).
10. Vývojové období dospělosti (periodizace, tělesné a psychické změny, krize středního věku) a stáří (periodizace, znaky stárnutí, změny fyzické a psychické, adaptace na stáří, nejčastější patologické symptomy ve stáří), pojem ageismus.
11. Vymezení normality a abnormality, problematika stresu, obranné mechanismy, frustrace, konflikt, stres, vnímání stresu; zvládání stresu.
12. Neurotické obtíže v dětském věku, příčiny vzniku, druhy zátěže typické pro jednotlivá vývojová období, konkrétní typy neurotických obtíží.
13. Poruchy chování, klasifikace problémového chování, příčiny vzniku, agresivita a agrese, neagresivní poruchy chování, problematika syndromu ADHD, důsledky ADHD v dospělosti.
14. Socializace, formy socializace a její činitelé. Sociální učení. Sociální postoje. (Struktura postojů, jejich zjišťování, utváření a možnosti změny.) Stereotypy a předsudky. Jedinec v sociální skupině. Znaky a klasifikace sociálních skupin. Struktura a dynamika malé sociální skupiny.
15. Sociální a interpersonální percepce, interakce a komunikace. Činitelé formování dojmu o jiné osobě. Obecné chyby v interpersonální percepci. Základní principy verbální a neverbální komunikace.

Literatura - Pedagogika:

Základní:

KANTOROVÁ, J. aj. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I.* Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-024-0.

KANTOROVÁ, J. aj. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II.* Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-030-1.

Rozšiřující:

BARÁK, V. *Pedagogika obecná.* Olomouc: PřF UP, 1989.

ČADSKÁ, M., ŠTVERÁK, V. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky.* Praha: Karolinum, 1999.

DOSTÁL, A. M. *Pedagogika.* Praha: SPN, 1978.

GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I.* Olomouc: Hanex, 1997. ISBN 80-85783-20-7.

GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika II.* Olomouc: Hanex, 1998. ISBN 80-85783-24-X.

HOLOUŠOVÁ, D. aj. *Základy pedagogiky I.* Olomouc: UP, 1993.

HOLOUŠOVÁ, D., PAVLAČKOVÁ, M. *Úvod do obecné pedagogiky.* Olomouc: PdF UP, 1989.

CHLUP, O. *Pedagogika. Úvod do studia.* Brno, 1936.

CHLUP, O., KUBÁLEK, J., UHER, J. *Pedagogická encyklopedie.* Praha, 1940.

JŮVA, V. *Pedagogika jako věda.* Brno: UJEP, 1977.

JŮVA, V. *Pedagogika.* Praha: SPN, 1987.

JŮVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky.* Brno: Paido, 1994.

JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1994.
 KAČÁNI, V. *Úvod do pedagogiky*. Bratislava: SPN, 1974.
 KÁDNER, O. *Základy obecné pedagogiky*. Praha, 1925.
 KANTOROVÁ, Jana. *Školní klima na školách poskytujících střední vzdělání s výučním listem*. Olomouc: VUP, 2015. ISBN 978-80-244-4799-5.
 KAŠPÁRKOVÁ, Jana. *Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu (konstrukce a aplikace v praxi)*. Olomouc: VUP, 2007, 192 s. ISBN 978-80-244-1852-0.
 KOLÁŘ, Z., SINGULE, F., UHER, B. *Obecná a srovnávací pedagogika*. Praha: SPN, 1983.
 KOPÁČ, J. *Dějiny české školy a pedagogiky v letech 1867-1914*. Brno: UJEP, 1968.
 KOPECKÝ, J. aj. *Kapitoly z dějin pedagogiky*. Praha: SPN, 1969.
 KOVÁŘÍČEK, V. *Materiály k dějinám pedagogiky*. Olomouc: PdF UP, 1970.
 KRAUS, B., VACEK, P. *K základním otázkám pedagogiky*. Hradec Králové: Vysoká škola pedagogická, 1992.
 KREJČÍ, V. *Obecné základy pedagogiky*. Ostrava: PdF OU, 1991.
 KUČERA, Z.; ŠTVERÁK, V. aj. *Chrestomatie z dějin pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1999.
 LEPÁŘ, J. *Obecná pedagogika*. Praha: Grégr a Ferd. Dattel, 1878.
 MALÝ, T. *Pedagogika*. Řím, 1985.
 OPATRIL, S. aj. *Pedagogika pro učitelství prvního stupně základní školy*. Praha: SPN, 1985.
 PAŘÍZEK, V. *Obecná pedagogika*. Praha: SPN, 1991.
 PAŘÍZEK, V. *Základy obecné pedagogiky*. Praha: PdF UK, 1996.
Pedagogika I. Kolektiv autorů katedry pedagogiky PdF OU. Ostrava: OU, 1993.
Pedagogika II. Kolektiv autorů katedry pedagogiky PdF OU. Ostrava: OU, 1993.
Pedagogika III. Kolektiv autorů katedry pedagogiky PdF OU. Ostrava: OU, 1996.
Pedagogika IV. Kolektiv autorů katedry pedagogiky PdF OU. Ostrava: OU, 1996.
 PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2000.
 PRŮCHA, J. *Učitel*. Praha: Portál, 2002.
 PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995.
 SOMR, M. aj. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987.
 ŠTVERÁK, V. *Obecná a srovnávací pedagogika*. Praha: Karolinum, 1999.
 ŠTVERÁK, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: SPN, 1983.
 TOMÁŠEK, F. *Pedagogika*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1947.
 VANĚK, J. *Materiály k obecným základům pedagogiky*. Praha: SPN, 1964.
 VAŠUTOVÁ, J. aj. *Kapitoly z pedagogiky*. Praha: PdF UK, 1998.
 VELIKANIČ, J. aj. *Pedagogika*. Bratislava: SPN, 1978.
 VORLÍČEK, Ch. *Pedagogika*. Praha: SPN, 1982.
 VORLÍČEK, Ch. *Úvod do pedagogiky*. Jinočany: Nakladatelství H&H, 2000.
 VORLÍČEK, Ch. *Úvod do pedagogiky*. Praha: SPN, 1979.
 VORLÍČEK, Ch. *Úvod do pedagogiky*. Praha: UK, 1994.

Doplňující:

GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. *Waldorfská škola*. Olomouc: Hanex, 1996.
 PRŮCHA, J. *Alternativní školy*. Praha: Portál, 1996.
 RÝDL, K. *Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti*. Brno: Marek Zeman, 1994.
 RÝDL, K. *Reformní praxe v současných školských systémech*. Praha: SPN, 1990.
 RÝDL, K. *Tradice a současnost alternativního pedagogického hnutí v ČSFR a ve světě*. Prešov: Metodické centrum, 1992.
 SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha: SPN, 1992.
 SKALKOVÁ, J. *Za novou kvalitou výchovy*. Brno: Paido, 1995.
 SOLFRONK, J. *Organizační formy vyučování*. Praha: UK, 1992.
 ŠTECH, S. *Škola stále nová. Freinetova „moderní škola“*. Praha: Karolinum, 1992.

Literatura – psychologie:

ZÁKLADNÍ A DOPORUČENÁ LITERATURA Z PSYCHOLOGIE

BLATNÝ, M. a kol. Psychologie osobnosti – nové výzkumy, trendy. Praha: Grada, 2010.

COLLIN, Catherine a kol. Kniha psychologie. Vydání druhé. Praha: Euromedia Group, 2019.

ČÁP, J., MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2007. ISBN 8073672731.

FONTANA, David. Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele. Vyd. 4. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0741-2.

HAYESOVÁ, N. Základy sociální psychologie. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1850-0.

KASSIN, Saul M. Psychologie. 2. vyd. Brno: CPress, 2012.

KOSÍKOVÁ, V. Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2433-1.

MAREŠ, J. Pedagogická psychologie. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026201748.

MYERS, D. G. Sociální psychologie. 1. vydání. Brno: Edika, 2016. ISBN 978-80-266-0871-4.

NAKONEČNÝ, M. Sociální psychologie. Praha: Academia, 2009. ISBN 9788020016799.

PLEVOVÁ, I. Metody v psychologii – pro výchovné poradce. Olomouc: UP, 2017.

PLEVOVÁ, I., PETROVÁ, A. Obecná psychologie. Olomouc: UP, 2012.

PLHÁKOVÁ, A. Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia, 2007.

PLHÁKOVÁ, A. Dějiny psychologie. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2020. 412 stran. Psyché. ISBN 978-80-271-2528-9.

PRŮCHA, Jan. Psychologie učení: teoretické a výzkumné poznatky pro edukační praxi. Vydání 1. Praha: Grada, 2020. 268 stran. Psyché. ISBN 978-80-271-2853-2.

PUGNEROVÁ, M., KVINTOVÁ, J. (2016). Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-271-9520-6(ePub).

ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.

SVOBODA, Mojmír, KREJČÍŘOVÁ, Dana a VÁGNEROVÁ, Marie. Psychodiagnostika dětí a dospívajících. Vydání třetí. Praha: Portál, 2015. 791 stran. ISBN 978-80-262-0899-0.

SVOBODA, M. a kol. Psychodiagnostika dospělých. Praha: Portál, 2013.

STOCK, CH. Syndrom vyhoření a jak jej zvládnout. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3553-5.

ŠIMÍČKOVÁ – ČÍŽKOVÁ, J. Poznávání duševního života člověka. 4. upravené vydání, Olomouc: UP, 2012.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J., PETROVÁ, A., PLEVOVÁ, I., PUGNEROVÁ, M., HOLÁSKOVÁ, K., BINAROVÁ, I. Přehled vývojové psychologie. 3. upravené vydání. Olomouc: Vydavatelství UP, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

THOROVÁ, K. Vývojová psychologie. Praha: Portál, 2017.

URBANOVSKÁ, E. Škola, stres a adolescenti. Olomouc: VUP, 2010. ISBN 978-80-244-2561-0.

VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2008.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie II - dospělost a stáří. Praha: Karolinum, 2007. ISBN: 978-80-246-1318-5.

VÝROST, Jozef, ed., SLAMĚNÍK, Ivan, ed. a SOLLÁROVÁ, Eva, ed. Sociální psychologie: teorie, metody, aplikace. Vydání 1. Praha: Grada, 2019. Psyché. ISBN 978-80-247-5775-9.